TOESPRAAK VAN MARJANNE SINT TIJDENS DE PARTIJRAAD VAN DE PARTIJ VAN DE ARBEID OP 25.9.1987
EMBARGO TOT VRIJDAGAVOND 25.9.1987 19.30 UUR GESPROKEN WOORD GELDT!!!

Partijgenoten,

Eind september bespreken we traditiegetrouw Miljoenennota en Troonrede. Deze keer op een wat andere manier, die hoop ik bijdraagt aan een levendige discussie op politieke hoofdpunten.

Om de nodige bouwstenen daarvoor aan te dragen, hebben wij vanavond een aantal sprekers van buiten uitgenodigd, die vanuit hun eigen achtergrond en ervaring een en ander over de kabinetsvoorstellen zullen zeggen. Ongetwijfeld zullen zij ook aan ons adres behartenswaardige woorden richten. Laten die mede een leidraad voor de discussie van morgen zijn.

Het partijbestuur heeft ten behoeve van die discussie deze keer gekozen voor een korte resolutie en een uitvoerige toelichting, waarin de hoofdlijnen van ons alternatief te vinden zijn.

Vanavond zult u van buitenstaanders niet alleen horen hoe ze over het kabinetsbeleid denken, maar ook over onze ideeën en plannen. ik hoop dat deze inbreng morgen voor de discussie zijn nu zal hebben. Want, om met Dick Dolman te spreken, de levendigheid, de publieke belangstelling dienen wij niet met eindeloze haarkloverijen, maar met confrontaties op hoofdzaken. Dat is de reden dat wij hebben gevraagd om commentaar in de vorm van moties en niet om de gebruikelijke amendementenstroom. U , partijraadsleden, adviseert immers over de hoofdlijnen, over de inzet en uitgangspunten van ons alternatief. En over de toon, de manier van oppositie voeren. De invulling en uitwerking vertrouwen wij de fractie graag toe.

Wij willen een samenleving waarin de kwaliteit van het bestaan voor ieder gelijk is, waarin bestaanszekerheid op materieel en immaterieel gebied is gewaarborgd en die veiligheid en ruimte biedt voor persoonlijke vrijheid. Die veiligheid heeft zowel betrekking op de kleine verbanden - de directe leefomgeving, veilige straten, een schoon leefmilieu - als op de grote, de internationale veiligheid.

Wat dat laatste betreft is het bijzonder verheugend, dat er nu eindelijk een principe-akkoord over de kernbewapening is. Wij hebben jaren gestreden voor het verminderen van de levensbedreigende spanning tussen Oost en West. Dat de

Verenigde Staten en de Sovjet Unie het nu eens zijn geworden over de verwijdering en vernietiging van middellange en korte- afstandskernwapens beschouwen wij ook als ons politiek succes. Zonder de vredesbewegingen en de linkse politieke partijen die de groeiende zorg van bevolkingen over de kernwapenwedloop vertolkten, was de verbetering van het klimaat tussen beide grootmachten niet mogelijk geweest. Het heeft mij dan ook bevreemd, dat vrijwel meteen na het sluiten van het akkoord VVD en CDA elkaar in de haren vlogen over de kerntaken die Nederland nu in NAVO-verband zou moeten doen. In plaats van elkaar meteen te willen vastpinnen hierop, zou het dubbele akkoord een impuls moeten zijn voor verdere afspraken over de wederzijdse inkrimping van de conventionele bewapening; een alternatief voor het actie- reactie-patroon.
Ook de binnenlandse verhoudingen geven ons aanleiding om met eigen alternatieven te komen die laten zien wat het verschil is tussen ons maatschappijbeeld en dat van het kabinet.
Alternatieven die aangeven welke invulling wij geven aan een samenleving die kwaliteit biedt in ieders bestaan. Waar niet alleen economische overwegingen, maar ook de kwaliteit en duurzaamheid van onze leefomgeving, de bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen deel uitmaken van de afwegingen die op politiek niveau worden gemaakt.
Het verschil tussen ons en de regeringspartijen zit in zowel grote als kleine dingen. Het zit in de hoofdlijnen van ons werkgelegenheidsbeleid. Wij leggen ons niet neer bij een daling van de werkloosheid met maar 25.000. Omdat het meer kan zijn, door onder andere overheidsinvesteringen en gericht arbeidsmarktbeleid.
Het zit in de manier waarop wij de noodzakelijke lastenverlichting willen invullen. Wij kiezen voor lastenverlichting via premieverlaging, omdat dat de lagere inkomens meer ten goede komt.
Het verschil zit ook in onze voorstellen op het gebied van de gezondheidszorg: wij willen geen maatregelen die juist de meest kwetsbaren treffen. Bezuinigen daar is ook op een heel andere manier mogelijk.
Maar het gaat niet alleen om het verschil in getallen. De Partij van de Arbeid moet zich ook van andere partijen onderscheiden door besef te tonen voor gevolgen van maatregelen in het alledaagse bestaan. Wij zijn - door de breedte van onze aanhang - heel goed in staat te signaleren wat er in de samenleving leeft. Laten wij dus niet

volstaan met te praten in de beslotenheid van onze eigen kring. Juist de komende maanden moeten we als partij op pad gaan. Om ons alternatief uit te dragen, en om te horen hoe mensen de bezuinigingen van dit kabinet ervaren, wat het betekent in de praktijk van elke dag. Lubbers zei dat hij werklozen wilde opzoeken. Ik heb niet de indruk gekregen dat hij daar erg veel tijd aan heeft besteed. Laten wij dat wel doen, en hem met des te

meer argumenten laten weten wat hij te horen had gekregen als hij zelf op pad was gegaan.
Het is niet voldoende om - zoals de Miljoenennota - over 'koopkrachtplaatjes' te praten, zonder je te bekommeren om wat er achter dit soort gemiddelden ligt. Er is een wereld van verschil tussen werk hebben of werkloos zijn. Tussen f. 25,- of niets hoeven te betalen bij een verwijzing naar een specialist. Tussen meer of minder huursubsidie, en wel of geen eigen bijdrage in de verzorging van jezelf of je gezin. De Voedingsbond FNV becijfert het koopkrachtverlies voor de laagste inkomens door al dit soort maatregelen op honderden guldens per jaar. Dat is de telefoonrekening, of de vervanging van een kapotte koelkast. Dat mag je niet afdoen met een verwijzing naar 'de zeven plagen van Egypte', zoals Jan de Koning van de week bij herhaling deed. Waar het voorstellingsvermogen over de gevolgen van beleidsmaatregelen tekortschiet, schiet de regering zelf tekort.
Het wezen van socialisme is warmte, en de wil om mensen armslag te geven in hun dagelijkse bestaan. Inzicht en inlevingsvermogen in wat mensen beweegt en belemmert in hun doen en laten, op basis van respect voor ieders bestaan. Dat zijn de drijfveren voor onze niet-aflatende pogingen de samenleving een ander, rechtvaardiger gezicht te geven; daarom ook zijn we verontwaardigd over voorstellen die nu worden gedaan.
Aan die maat gemeten zijn Miljoenennota en Troonrede 1988 beschamende stukken. Niet alleen door wat er aan beleid wordt aangekondigd, maar ook door waarover niet wordt gepraat. En door wat er, verstopt in bijzinnen, over het beleid voor na 1988 kan worden afgeleid.
Zo zal 1988 opnieuw een jaar worden waarin de mensen die een uitkering hebben er in guldens nauwelijks iets bijkrijgen, terwijl voor werkenden wel een koopkrachtverbetering in het vooruitzicht is gesteld. Een jaar dus, waarin de

maatschappelijke ongelijkheid verder wordt vergroot. Het kabinet schrijft dat de koopkracht op peil blijft door vakantiegeld en een verhoging van de kinderbijslag. Maar hoe zit het dan met de mensen die van alleen AOW moeten leven? Ik kan me toch nauwelijks voorstellen dat die veel zullen hebben aan een verhoging van de kinderbijslag.
Zo wordt 1988 het tweede opeenvolgende jaar waarin het kabinet zijn eigen werkgelegenheidsdoelstelling niet haalt, alle beloften bij de verkiezingen ten spijt. Het is niet voldoende te vertrouwen op de heilzame werking van het economisch herstel en voor het overige te volstaan met een paar specifieke maatregelen voor langdurig werklozen. Nog daargelaten dat de Nederlandse economie zich in 1988 minder voorspoedig ontwikkelt dan nog geen jaar geleden werd gedacht. Buitenlandse tegenvallers schijnen daarvoor de verklaring te zijn. Maar ik heb toch in voorgaande jaren goed begrepen, dat we onze kaarten juist op het buitenland moesten zetten omdat dat zo belangrijk was voor onze economie? De binnenlandse markt is stelselmatig verwaarloosd, broodnodige overheidsinvesteringen bleven uit. Dus vanwaar nu dat beklag over internationale ontwikkelingen, als orde op zaken in eigen huis is verzuimd?
1988 zal ook een jaar worden waarin de rechten van jongeren verder worden beknot. Als je 15, 16 of 17 bent, val je niet meer onder het minimum-jeugdloon. Als je jonger bent dan 21 en je hebt geen werk., hoef je er in het vervolg niet meer aan te denken uit huis te gaan: alleen als je wegloopt heb je nog kans op een toereikende uitkering. 23 jaar geworden? Gefeliciteerd, en wacht nog maar een jaartje totdat je als volwassene wordt betaald voor je werk. En ben vooral niet verbaasd als je bij je volgende verjaardag nog steeds niet in aanmerking komt voor een volwassen betaling, want als het aan minister De Koning had gelegen, had je tot je 27ste moeten wachten.
Oorzaken en gevolgen worden stelselmatig omgedraaid, en daardoor deugen de gekozen remedies niet. Totaal bedrag aan uitkeringen te hoog? Dan bevriezen we de uitkeringen! Overschrijdingen in de huursubsidie? Dan moet die maar een beetje lager! Teveel werklozen? Dan toveren we er een aantal weg door op een andere manier te tellen! Intussen blijven de werkelijke oorzaken van al die ’tegenvallers’ en 'overschrijdingen’ buiten beschouwing en is alles ondergeschikt aan de verlaging van het financieringstekort.

Na deze Partijraad zal ongetwijfeld door sommigen gezegd worden dat de Partij van de Arbeid nog steeds geen aantrekkelijke coalitiepartner is. Dat we te negatief en te hard zijn jegens het kabinet. Maar hoe kunnen we minder hard zijn in ons oordeel, gezien de groeiende maat schappelijke ongelijkheid? Verwacht men soms van ons dat we zwijgend toekijken terwijl de ene essentiële voorziening na de andere wordt aangetast, dat we ons klakkeloos mengen in de juichtonen over economisch herstel? Dat kan je van ons niet verwachten, dat zou geen serieuze manier van oppositievoeren zijn. Die drie miljoen kiezers hebben mei vorig jaar tenslotte niet voor niets op ons gestemd.
Gelukkig is het veel mensen in Nederland de afgelopen jaren een stuk beter gegaan, maar het is wel bijzonder wrang dat die verbetering in belangrijke mate door de laagste inkomensgroepen is opgebracht. Hun jarenlange achteruitgang wordt nu 'beloond' met een uitgekleed ziekenfondspakket, met eigen bijdragen op momenten waarop hulp niet kan worden gemist, met verlaging van de huursubsidie en met het bevriezen van hun inkomen.
Dat brengt mensen in de vicieuze cirkel van te weinig geld, te weinig mogelijkheden en daardoor te weinig gelegenheid eruit te breken. Dat schreeuwt om gericht, ruimhartig beleid. De Troonrede praat over een beleid gebaseerd op solidariteit, tolerantie en
verantwoordelijkheid. Het zijn woorden die socialisten aanspreken. Maar aan de inhoud van de voorstellen die nu op tafel liggen, valt niet af te neten dat de regering haar eigen woorden serieus neemt.
Tegenover dit alles, zoals de resolutie ook aangeeft, is een samenhangend pakket van beleidsopvattingen en -maatregelen dringend gewenst. Een pakket waaruit blijkt dat het ons is te doen om stabiele en evenwichtige groei. Om een rechtvaardige welvaartsverdeling. En om het verbeteren van de kwaliteit van het bestaan.
Wij pleiten al jaren voor een combinatie van selectieve groei en gerichte arbeidsmarktpolitiek. Voor serieuze aandacht voor het milieu, niet naast maar als onderdeel van het economisch beleid. Voor herverdeling van werk, in een vorm die past bij de aard van de werkloosheid en bij de gewenste economisch structuur.
We doen in en buiten de Kamer voorstellen om de uitzichtloze situatie van langdurig werklozen te verbeteren. De wet Vermeend/Moor heeft het zelfs tot officieel regeringsbeleid gebracht.

We geven al jaren blijk van een niet-aflatende inzet om de mensen met een uitkering te beschermen tegen voortdurende aanslagen op hun bestedingsruimte. Dat doen we niet door alleen 'nee' te zeggen tegen onrechtvaardige voorstellen van het kabinet. Wie ons dat aanwrijft, ontslaat zichzelf te gemakkelijk van een serieuze reactie op ons alternatief. Keer op keer komen we met eigen voorstellen, en geven ook aan hoe die kunnen worden uitgevoerd en betaald.
Het getuigt van standvastigheid en niet van negativisme of behoudzucht om - met steeds die instrumenten die passen in de tijd waarin wij leven - de centrale doelstellingen van de sociaal-democratie na te streven. Wij willen een combinatie van maatschappelijke vernieuwing, eerlijke verdeling en vooruitgang. We zetten ons in voor bestaanszekerheid, sociale rechtvaardigheid en kwaliteit voor ieder, nu en in de toekomst. Verworvenheden van wetenschap en techniek willen we toepassen voor een betere maatschappij.
Daarbij zijn we te allen tijde bereid tot constructief overleg. Dat er verschillen in analyses en inzichten bestaan, is voor ons geen reden op voorhand elk gesprek uit de weg te gaan. Het kan echter evenmin aanleiding zijn alleen van ons begrip en souplesse te vragen. Ik ben benieuwd of, waar Jan de Koning begrip meent te beluisteren voor CDA-analyses, wij van CDA-zijde evenveel begrip mogen ontmoeten voor onze zorgen over de groeiende tweedeling in onze maatschappij. En ik ben benieuwd of de VVD, waar ze zegt dat non-discriminatie haar ter harte gaat, bereid is onze initiatief- wet Gelijke Behandeling de steun te geven die die verdient.
Wij zullen ons scherp blijven verzetten tegen de maatschappijvisie die uit de Miljoenennota en Troonrede spreekt. We houden het kabinet als geheel verantwoordelijk voor een beleid dat de ongelijkheid doet toenemen en dat een onnodige aantasting is van de kwaliteit van het bestaan. Wie van ons buigzaamheid verwacht op voor socialisten essentiële punten, is bij ons aan het verkeerde adres. Die heeft niet begrepen, dat wij geen oppositie voeren om derwille van oppositie, maar vanuit onze verantwoordelijkheid voor een betere toekomst, voor iedereen.